

regionibus accommodato pro illo tempore anni, in quo talis regio terrae facta est, atque esse incepit. Atque ita ubi erat hyems, plante habuerunt illam perfectionem, quam in hyeme naturaliter habere possunt, et simili modo de cæteris tribus temporibus anni. Quod si velimus etiam in singulis distinguere principium, medium et finem, eadem proportio in eis servanda est. Nam, verbi gratia, in principio veris solent arbores florere, postea frondere, deinde fructus emittere, et sic consequenter. In diversis ergo regionibus, vel provinciis, prout hanc temporum varietatem participare coeperunt, cum simili varietate arbores et plantæ perfectionem habuerunt. Unde fit, ut illam perfectionem, quam arbores in qualibet partes anni in eadem terra conservant, simul habuerint hoc die omnes arbores, ubique productæ. Qualis est, verbi gratia, perfecta magnitudo, seu augmentum, quia cum illa perfectio non minuatur, neque augeatur propter temporum anni varietatem, potuit commode, et connaturaliter omnibus arboribus ubique productis simul tribui: et ideo ad perfectionem operis Dei pertinuit, ut ita fieret. At vero quia flores, folia, fructus, et eorum maturitas distinctam eorum temporum qualitatem requirunt, ideo in his varietas cum debita proportione servata est: et in hoc magis est sapientia, potentia et perfectio diurni operis manifestata. Ita docuerunt inter alios Pererius, in fine operis tertii diei, et Molina de opere sex dierum, disp. 12 et 14. Fundamentum autem non est aliud, nisi quod exponendo rem ipsam indicatum est. Atque hinc de Paradiſo terrestri constat ex capite tertio Genesis, statim in principio habuisse fructus maturos, nam de uno illorum, *tulit Eva, et comedit, et dedit viro suo, qui comedit;* itemque fuisse tunc folia fieſus, ex quibus Adam et Eva fecerunt sibi perizomata. Inde tamen colligendum non est, in eodem statu creatas fuisse ubique omnes arbores, sed colligendum potius est, in ea regione, seu loco Paradiſi tempus fuisse idoneum, ut in eo arbores, et folia, et fructus maturos, et omnem aliam similem perfectionem connaturaliter habere possent.

17. *Dubium incidens.* — Qui hinc inde sentiant vide etiam Conimbricenses 8, Phyco., c. 2, q. 3, a 2 Clavum in c. 2 sphærae. — *Autoris judicium.* — Occasione vero hujus puncti tractant hoc loco auctores, præsertim duo allegati, aliud de tempore anni, in quo productus est mundus, an scilicet, in æquinoctio vernali, vel in autumnali, vel in neutro, sed in æstate,

verbi gratia. Cum autem dictum sit, hæc omnia tempora simul cum mundo in diversis ejus partibus incepisse, non potest dicta quæſtio habere locum, nisi habito respectu ad certam terræ partem, seu regionem. Et quoniam in superioribus dictum est Deum in creatione mundi, et a principio ejus ad hoc nostrum hemisphaerium, et in eo ad eum locum, in quo et Paradiſus erat futurus, et homo creandus, respectum habuisse: ideo per comparationem ad illam terræ partem dicta quæſtio tractatur: in qua predicti auctores contraria sentiunt, nam Pererius vult creatum esse mundum in æquinoctio autumnali, Molina vero in vernali, vel prope illud, seu in veris initio. Fundamenta utriusque partis in ipsis legi possunt, nunc enim controversiam hanc latius expendere non decrevi: tum quia praesenti instituto non est necessaria: tum etiam, quia vix aliquid addere possum his que predicti auctores eruditæ tractant: tum denique quia neutra pars firmum habet fundamentum. In re tamen dubia, et quæ mera ratione definiri non potest, sententia, quæ asserit mundum fuisse creatum in æquinoctio vernali, preferenda videtur: tum quia Patres communiter illam sequuntur: tum etiam quia est magis consentanea rationi, his suppositis, quæ de Paradiſo terrestri Scriptura narrat. Conjectura autem, quæ ex alis locis Scripturæ pro utraque parte sumuntur, facilem responſionem habent, ut in eisdem auctoribus videri potest.

18. *Sexta quæſtio ac partis negantis motiva.* — Sexta dubitatio est, an mineralia, seu metalla, quæ in visceribus terræ inveniuntur, fuerint hoc die facta. Et ratio dubitandi est, quia Moyses neque illa in particulari numerat inter res hoc die productas: neque etiam sub generali nomine *plantarum*, illa comprehendere potuit, quia non sunt plantæ, neque vitam habent vegetativam. Accedit, quod ista non pertinent ad ornatum terræ, hoc autem die tantum facta sunt, quæ terræ superficiem ornant. Denique hæc mixta non est necesse fieri per propagationem, neque per seminalem rationem, sed sufficienter fieri possunt ex materia elementari, seu mixtione elementorum cum Solis, et astrorum efficientia: ergo non fuit necessarium immediate produci ab auctore naturæ. Sic enim antea dicebamus, plantas, seu herbas imperfectas, quæ absque semine generantur actione Solis, non fuisse in principio immediate a Deo productas, idemque inferius dicemus de animalibus, quæ ex putrefactione generantur. Ergo majori ratione necessarium

non fuit, hæc metalla immediate a Deo produci.

19. *Motiva affirmantis.* — *Auctoris judicium.*

— In contrarium vero est. Primo quod hæc metalla ad mundi decorum et perfectionem suo modo pertinent: ergo debuerunt simul fieri cum mundo ab illius auctore. Secundo quia, quod Moyses illorum mentionem non faciat, nullum argumentum est, quod non fuerint facta, quia Moyses non omnia expresse narravit, sed ea, quæ præcipua sunt et conspiciua hominibus; hæc autem occulta sunt, et præterea adeo sunt terræ admixta, ut ab illa difficulter distinguantur. Quas duas rationes, ob quas hæc a Moyse fuerint omissa, tradit D. Thomas, quæſt. 69, art. 2, ad 3. Non tamen distincte declarat, an fuerint actu producta, videtur autem id supponere, et eum imitatur Pererius. Molina vero, disp. 11, simpliciter affirms, ita credendum esse; additque hæc fuisse facta hoc die ante plantas, quando Deus universam terram (ut ita dicam) commovebat, ut locum aquis præpararet, quod est probabile juxta ea, quæ supra diximus. Facile tamen defendi posset tantum fuisse facta in potentia: nam hoc etiam superiores rationes probabiliter suadent: neque negari potest, quin saltem hoc modo facta fuerint. De quo videri possunt Conimbricenses, in Meteoris tractat. 13, capite secundo. Omnibus vero pensatis probabilius appetet, hæc omnia a principio fuisse actu producta; unde non multo post in usum hominum venerunt, ut Gen. 4, legitur.

CAPUT VIII.

QUOMODO SOL ET LUNA CÆTERIQUE PLANETÆ ET STELLÆ, QUARTO DIE PRODUCTÆ FUERINT.

1. *Arguitur quod fuerint substantialiter producta die quarto.* — Arguitur quod ante prædictum diem. — Opus quarti diei his verbis Genes. 1, narratur: *Dixit autem Deus sicut luminaria in firmamento cœli et dividant diem ac noctem et sint in signa, et tempora, et dies, et annos, ut luceant in firmamento cœli, et illuminent terram, etc.* Que verba, suppositis, quæ hactenus diximus, magnam habent difficultatem. Quia ex una parte nisi magna vis verbis fiat, significare videntur Deum hoc die produxisse solem, lunam, et astra simpliciter, et quoad substantiam eorum, quia illa omnia sunt res substantiales; substantia autem non dicitur fieri simpliciter, nisi quando substantialiter producitur: ergo cum Scriptura dicat

Deum præcepisse, ut luminaria fierent, et ita factum esse: et iterum dicat: *Fecitque Deus duo luminaria magna et stellas.* Videtur satis aperte significare, hæc omnia fuisse hoc die substantialiter producta; nam (ut sepe dixi) Scripturæ verba simpliciter, et in sua proprietate accipienda sunt præsertim in historica narratione. In contrarium vero est, quia multa sunt a nobis in superioribus dicta, quæ cum hac simplici intelligentia subsistere non possunt. Nam imprimis diximus omnes cœlos in principio, et (ut ita dicam) ante omnem diem fuisse creatos, et consequenter fuisse integros et perfectos omnibusque partibus suis constantes: sed omnia astra cum sole etiam, et luna sunt partes orbium cœlestium, et ejusdem ordinis, seu incorruptibilis nature: ergo simul cum orbibus creata sunt. Probatur consequentia: tum quia alias cœli non fuissent in principio integri: ium etiam, quia alias loca illa, que astra in cœlis occupant, seu replent, aut fuissent vacua his tribus diebus, aut essent ibi alia corpora, quæ inde fuerint hoc die expulsa, vel per annihilationem, vel per mutationem loarem, vel per conversionem in astra. Quæ omnia vel sine inconvenienti, vel sine aliquo miraculo, aut præternaturali opere cogitari non possunt. Et ita vel repugnant incorruptioni cœlorum, vel regulæ ab Augustino traditæ, et a nobis sepe repetitæ, quod in hoc opere primæ creationis non quid Deus possit, sed quid naturæ conveniat, cogitandum est, ac subinde non esse multiplicanda miracula, nisi ubi manifeste fuerint revelata. Et augetur hæc difficultas, quia etiam diximus lucem primi diei fuisse lucem Solis, id est, a sole ipso procedentem, ac proinde jam tunc solem fuisse: quod est ergo luminare majus, quod hoc die factum dicitur, aut quod luminare minus, cum etiam luna in primo die deesse non potuerit, et consequenter a sole etiam illuminata fuerit? Tandem hæc difficultas etiam habet locum in sententia, quæ asserit firmamentum factum secundo die fuisse cœlum stellarum, vel solum, vel simul cum omnibus orbibus planetarum, ut per se manifestum est. Imo in illa sententia est specialis difficultas, quia si verbum *fiat*, aut *fecit*, vel *factum est*, in uno loco de productione substantiali accipitur, cur nou in alio? vel si in utroque, quomodo inter se cohærent?

2. *Opiniones due generales in hoc cap.* — *Prima opinio specialis.* — *Improbatur.* — Propter hanc difficultatem variae fuerunt opiniones de proprio effectu, seu termino hoc die producto,

quæ in duas principales classes dividuntur. Una est dicentium productionem, de qua agimus, substantialem fuisse. Alia, quod tantum accidentalis mutatio fuerit: et in utraque sunt varii dicendi modi. Prima opinio est fuisse hoc die producta luminaria per propriam creationem ex nihilo, ac subinde fuisse producta tam quoad materiam, quam formam substantialiem. Quæ opinio videtur consequenter loqui, supposita in genere altera sententia, quod fuerint producta quoad substantias suas, quia cum luminaria, et astra sint corpora incorruptibilia, non possunt consentanea ad suam naturam, nisi per creationem ex nihilo produci; nihilominus hæc sententia non habet graves assertores, nec probanda est. Quia quæ Deus per propriam creationem ex nihilo produxit, simul creavit, ut habet ecclesiasticum dogma a theologis receptum. Et ideo sicut post primam creationem nullum Angelum Deus creavit: ita etiam nullum novum corpus ex nihilo produxit, sed solam animam rationalem, quia fit propter hominem, et per modum humanae propagationis, ideoque natura sua postulat, et supponit corpus dispositum, in quo fiat.

3. *Secunda opinio Molinae.* — *Eius suppositione pro fundanda opinione.* — *Statuitur jam fundamentum.* — Secunda opinio est hoc die fuisse producta luminaria substantialiter ex præacente materia. Et hanc defendit Molina in dicto opuse., disp. 15, ad quam probandum supponit, prius astra distinguiri specie substantiali ab aliis partibus cœlorum in quibus sunt. Quod maxime suadet ex influentia peculiari, quam habent cum tamen reliquæ partes illa careant: nam vis influendi est proprietas naturalis, consequens formam. Ergo distincta virtus ad influendum est argumentum diversæ formæ substantialis, et consequenter essentialis distinctionis. Et certe in sole videtur manifesta distinctio, quia quamvis lux non sit forma substantialis ejus, nihilominus est propria passio ejus insignis et singularis, quæ satis indicat substantialiem distinctionem Solis ab aliis planetis: ergo multo magis eamdem distinctionem indicat inter solem, et alias sui orbis partes. Idemque argumentum sumi potest in aliis stellis præter lunam, si verum est habere propriam et intrinsecam lueam, quam aliæ partes suorum orbium non habent. Imo etiam lunam aliquam nativam lucem habere censetur præter lumen, quod a sole recipit, quamvis remissior in illa sit, quam in cœteris stellis: illa vero sufficit ad simile argumentum conficiendum, cum illa

qualiscumque lux in aliis partibus orbis lunæ non inveniantur. Hoc ergo supposito, fundatur ita sententia, quia luminaria et stellæ non habuerunt ante hunc diem quartum proprias formas substantialies: ergo receperunt illas hoc die, et non per creationem, quia non sunt spirituales, nec per concreationem cum materia, quia nulla propria creatio rei corporalis hoc die facta est: ergo per educationem ex potentia materiæ. Consequentiae sunt claræ, et minor etiam probata est. Major autem probari potest, quia astra ante hunc diem non habuerunt proprias virtutes influendi: ergo nec formas proprias substantialies, alioqui producta fuisset essentia et substantia sine propria passione, quod miraculosum et monstrosum fuisset. Quod si interrogetur, ex qua materia eductæ fuerint illæ partiales formæ; respondetur fuisse educatas ex materia eorumdem cœlorum, quæ in eisdem locis, seu partibus erat expellendo partes formarum, quæ prius in illis erant et alias introducendo. Quia vero astra densiora sunt cœteris partibus orbium, consequenter necessarium fuit, in eisdem partibus materiam multiplicari. Hoc autem sine nova creatione per rarefactionem aliarum partium factum esse censem Molina.

4. *Rejicitur opinio Molinae.* — Hæc opinio est contra D. Thomam et communiores sententiam, et a nobis probari non potest, quia vel supponit cœlum esse natura sua generabile et corruptibile, vel miraculo supernaturali modo fuisse genitum, et corruptum saltem secundum aliquas partes. Quorum primum valde alienum est a perfectione cœlorum, et a fine propter quem a Deo creati sunt, ut sepe dixi. Secundum vero est miraculum, vel supernaturale opus, minime necessarium. Imo, si verum est, omnia corpora cœlestia habent formas substantialies differentes specie habere etiam materias substantialiter distinctas, idem profecto de illis partibus consequenter erit dicendum. Atque ita vel prius extitisset materia connaturalis astris sine illorum formis, vel postea relicta essent, et perpetuo manerent cum aliena materia, et sibi non connaturali: utrumque autem valde extraordinarium est et incredibile. Præterea nulla verisimilis ratio afferri potest, ob quam per tot circuitus, ut sic dicam, et substantialies productiones, ac mutationes, tam nobilia corpora luminarium, et stellarum Deus efficerit. Ergo cum Scriptura non cogat ad credendum illum productionis modum, non est cur illum verum esse credamus. Denique quod in opinionem sequentem

dicemus, hanc etiam impugnat. Et ad fundamentum hujus sententiae paulo post respondebimus.

5. *Tertia opinio.* — *Ex qua suppositione procedat.* — Tertia igitur opinio est luminaria non esse facta hoc die simpliciter et absolute quoad substantiam, seu per productionem substantialem, sed per accidentalem, quæ tamen præexistente substantiam per rarefactionem, et condensationem multum transmutaverit. Supponit autem hæc sententia, astra et luminaria non differre specie substantiali ab aliis partibus suorum orbium, sed tantum in multitudine materiæ cum majori ejus densitate. Ex qua densitate provenire dicuntur tam illuminatio, quam major astrorum influentia. Quo supposito dicit unumquodque cœlum in principio, vel in secundo die creatum fuisse uniforme quoad raritatem in omnibus partibus suis: in hoc vero quarto die partes quasdam Deum condensasse, multiplicando in illis materiæ partes cum suis partialibus formis, advocabo, et quasi attrahendo illas ab aliis partibus, et consequenter cœteras partes rariores efficiendo, quam per creationem factæ fuerant. Hanc sententiam refert Molina supra, et quamvis pro illa nullum referat doctorem, nihilominus eam cen- et probabiliorum cœteris, supposito fundamento de identitate specifica inter astra, et cœteras partes.

6. *Refellitur tamen data etiam suppositione.* — Nihilominus etiam posito illo fundamento (quod secundum philosophiam probabile est) ista sententia admittenda non est. Primo, quia etiam supponit cœlum esse generabile et corruptibile. Quia licet in hoc opere non introducat in cœlis partiales generationes, et corruptiones substantialies, nihilominus supponit totum corpus cœleste secundum omnes partes suas esse alterabile per magnam rarefactionem et condensationem: hoc autem est proprium corporis generabilis et corruptibilis, quia rarefactio et condensatio est via ad generationem et corruptionem substantialiem; et ita consequenter fatetur Molina, supponendo cœlos mobiles secundo die factos esse ex aqua. Posset autem aliquis admittendo cœlum esse incorruptibile, respondere, argumentum habere locum in rarefactione et condensatione ab agente contrario facto, secus vero esse in ea, quæ fit ab auctore naturæ, non propter generationem, vel corruptionem naturæ, sed propter alios suæ providentiae fines. Negare namque nou possumus, quin in eodem orbe cœlesti modo fiunt, intelligendum est, et ita est evidens illatio. Quia si prius illud cœlum totum

Deus illam varietatem successive efficere, seu in diversis temporibus, salva cœlorum incorruptibilitate. Sed contra hoc instamus, quia si cœlum est incorruptibile ex natura sua, consequenter etiam postulat immutabilitatem in substantia sua quoad intrinsecam quantitatem et modum ejus; unde sicut cœlum habet quasdam partes densas et alias raras, ita etiam ex natura sua postulat, ut in illa dispositione creetur, semperque ex eisdem partibus, eisdemque dispositionibus affectis componatur. Ergo præter naturam talis corporis est prius cum uniformi partium dispositione creari, et postea in heterogeneam transmutari: ergo verisimile non est corpus incorruptibile fuisse hoc modo in principio productum.

7. *Confutatur amplius eadem tercia opinio.* — Et declaratur tandem in hunc modum, quia, si forma stelli creati, verbi gratia, est ejusdem speciei in stellis, et in aliis partibus cœli, ex natura sua postulat illam variam dispositionem, quam in illis partibus nunc habet: ergo non fuit forma introducta in illa materia, nisi prius natura in genere causæ materialis sic disposita: ergo non potuit prius tempore sine illa partium distinctione, et consequenter nec sine stellis, fieri. Primum antecedens probatur, quia omnis forma determinat certam dispositionem in materia tam secundum raritatem et densitatem, quam secundum alia accidentia uniuersique formæ proportionata. Unde et tota forma requirit certam dispositionem in tota materia, et pars formæ in parte materiæ, vel cum omnimoda uniformitate, vel cum proportionata varietate, juxta naturam; et exigentiam integræ formæ. Neque est verisimile formam, vel ejus partes esse de se indiferentes, ad majorem, vel minorem raritatem, vel densitatem: ergo cum forma cœli stellati nunc sit in materia optimo et connaturali modo disposita, ut rationabili credendum est, profecto illam dispositionem, quam nunc habet, ex natura sua postulat, et sibi determinat. Hinc ergo probatur prima consequentia, tum quia substantiae, quæ non possunt ab intrinseco augeri et perfici, a principio generantur cum optima dispositione ultima sibi connaturali, et ideo elementa ita producta fuisse credimus, multoque magis id credendum est de cœlesti corpore incorruptibili. Et hinc facile probatur altera consequentia, in qua verbum *non potuit*, non de absoluta potentia, sed de ordinata, qua res connaturali modo fiunt, intelligendum est, et ita est evidens illatio. Quia si prius illud cœlum totum

eset similium partium, quædam illarum esent rariores, quam natura sua postulat, et aliae densiores, quandoquidem ut in connaturali statu constituerentur, quasdam densari, alias rarefieri oportuisset: ergo non potuit illud corpus sic produci, nisi valde præternaturali modo. Propter quod verisimile nobis non est hujus diei opus per illam condensationem, et rarefactionem esse factum: maxime cum hic etiam locum habeat ratio supra facta, quod nulla utilitas in hoc circuitu invenitur, et frustra fit per plura, quod æque perfecte, et commode potest fieri per pauciora.

8. *Quarta et verior opinio D. Thomæ et aliorum.* — *Difficultas quæ in hac opinione se offert, quo pacto a D. Thoma expeditatur.* — Est ergo quarta sententia, quæ affirmat opus hujus diei esse factum per mutationem accidentalem, quæ non attigerit (ut ita dicam) ipsam substantiam per densationem, vel rarefactionem, sed secundum alias qualitates superficietes cœlestia corpora quoad alias eorum partes, quæ propter illam perfectionem accidentalem stellæ, seu astra, aut aliis nominibus propriis appellatae sunt. Hæc est sententia D. Thomæ, 1 p., q. 77, art. 1, ad 1, et eum fere sequuntur posteriores doctores. Est autem in hac sententia difficultas in explicando, quid additum sit per hanc mutationem in partibus illis, quæ luminaria, vel stellæ luminatae sunt. Quam difficultatem D. Thomas expedit, dicens datas esse stellis determinatas virtutes, ad influendum in hæc inferiora, et ad varios effectus efficiendum.

9. *Arguitur tamen contra primo.* — Hæc autem responsio non videtur difficultatem evanescere. Primo quidem, quia in astris nullæ sunt virtutes, quæ non sint proprietates a formis eorum naturaliter emanentes. Ergo non sunt illis additæ in hoc quarto die, sed a principio illas concreatas habuerunt. Alioqui creata fuisset essentia sine propria passione, quod est monstrosum opus, vel stupendum miraculum quod in naturæ institutione fingendum non est. Responderi potest ex ejusdem Sancti doctrina generalem virtutem influendi esse a principio astris concretam postea vero fuisse ad hoc, vel illos effectus determinatam. Contra hoc vero obstat, quia forma substantialis uniuscujusque stellæ determinata est: ergo virtutem etiam determinatam natura sua postulat: ergo ita concreata est. Vel aliter, virtus illa non potuit esse nisi aliqua qualitas, nec potuit fieri nisi in determinata specie, et individuo: ergo non potuit non esse determinata

ad certum gradum, et ad certos effectus. Dici vero, seu cogitari potest illam virtutem fuisse a principio determinatam ad aliquod objecum adæquatum et universale, fuisse tamen indifferentem ad varios particulares effectus sub illo universalis objecto contentos, et ad aliquos illorum postea determinatam fuisse. Ad eum modum, quo intellectus ex natura sua solum ad ens dicit adæquatam habitudinem: ad hoc autem, vel illud ens per species determinatur. Sed neque exemplum, neque distinctio bene in presenti accommodatur; nam intellectus non est potentia pure activa, imo nec completam activitatem habet, sed est etiam potentia passiva et receptiva formæ, per quam in sua activitate compleatur. Virtutes autem celorum non sunt passivæ potentiae, sed mere activæ, et ideo a principio totam suam activitatem habent, quia, ut statim dicam, neque intendi, nec remitti naturaliter possunt. Quod si earum efficacitas sit universalis ad varios effectus, non determinatur ad particularem influentiam, vel actionem per additionem intrinsecæ virtutis, vel actionis, sed per alias causas currentes, materiales, vel efficientes, ut mox dicemus: ergo si virtus astri ad influendum uniuersique concreata est, non potuit in hoc die intrinsecam determinationem recipere.

10. *Arguitur secundo.* — *Quo pacto alii eamdem difficultatem expediunt.* — *Impugnantur.* — Praeterea huic sententiae obstat, quod etiam si illud admitteremus, non sufficeret ad explandum opus hujus diei, ut a Moyse narratur. Non enim dixit fecisse Deum luminaria et stellas, ut influerent vel ut determinatos effectus producerent, sed dixit fecisse illa, *ut luceant in firmamento celi, et illuminent terram et dividant diem, ac noctem, et sint in signa, et tempora et dies, et annos.* Quæ omnia non fiunt per determinatas influencias, sed per lucem et illuminationem, præsertim Solis et lunæ, de quibus specialiter dicitur posita esse, *ut præsent diei ac nocti.* Nam, ut inquit Dionysius, cap. 4, de divin. Nomin., in 1 ejus parte, *lux mensura est, et numerus horarum, dierum, totiusque labantis temporis.* At vero lux non est facta hoc die, sed a principio fuit concreta Soli, et in primo die potuit etiam lunæ et stellis communicari. Unde multi hac difficultate oppressi dixerunt solem et omnes stellas fuisse in principio creatas in substantia sua sine luce, et in hoc die esse illis additam: ac propterea productas hoc die fuisse, non in suo esse simpliciter, sed in esse, et munere lumi-

narium, erant enim veluti candelæ nondum accensæ, hodie vero accensæ sunt, recipiendo lucem, qua et ipse lucerent, et alia illuminarent. Qui modus dicendi habet difficultatem supra tactam, quia lux est qualitas et proprietas dimanans intrinseca a substantia Solis: ergo non potuit creari sine illa absque magno miraculo, quod (ut sæpe diximus) vitandum est, quoad fieri possit. Ad quod etiam nos multum inducunt, quæ de luce primi diei supra diximus. Atque eadem difficultas in luna et stellis locum habet quoad lucem intrinsecam, si fortasse aliquam ex vi sue forme sibi vendicant. Quod si illa ad lucendum aliis, vel illuminandum non sufficit, sed necessarium est, ut a sole angeatur, hoc etiam (ut dicebam) erat naturaliter consequens ex actione Solis ante hunc quartum diem, neque impediti potuit sine miraculo: ergo etiam stellæ et luna non potuerunt incepisse hoc quarto die sub ratione luminarium, in sensu explicato.

11. *Aliorum expeditio.* — Propter quod alii medium quamdam viam elegerunt, qua omnia comparentur. Dicunt enim solem a principio habuisse lucem, sed multo minorem, quam nunc habeat, quæ postea quarto die aucta, et consummata est; et ita potuit quarto die fieri in ratione luminaris majoris, et ponи in firmamento, ut præcesset diei, nimurum, diem perfecte lucidum efficiendo, nam antea (ut aiunt ex Beda) solum poterat illuminare, quantum auroram illuminat. Et hinc optime sequitur, antea fuisse insufficientem ad illuminandam lunam perfecte, et quantum necessarium erat, ut nocti præcesset, ideoque hoc etiam in isto die optime fieri potuisse. Ac denique ob eamdem causam potuerunt stellæ hoc ipso die fieri, quia præteritis diebus sol sua parva luce illas attingere non poterat, vel non ita perfecte illastrare, ut in firmamento coeli fulgere possent. Hæc sententia habet fundamentum in Dionysio, cap. 4, de divin. Nominibus, dicente, lucem primi diei fuisse lucem Solis, et addit: *Etsi tunc erat in formis, quod et divinus Moses ait.* Non invenio autem ubi Moyses hoc dixerit, nisi quatenus ex opere hujus quarti diei explicati predicto modo colligi potest. Et ita secundus est Carthusianus, in cap. 4, Gen., art. 9, cum Beda ibi, et D. Thomas, 1 part., q. 67, art. 4, ad 2, ubi illam informitatem sic explicat, quia sol in principio habebat virtutem illuminativam in communis, sed postea data est ei specialis, et determinata virtus ad particulas effectus; et idem repetit, quæst. 70, a. 4, ad 1 et 2. Sequitur etiam Pereira, Gen. 4,